

Uchwała przyjęta na Kongresie EPL, St. Julian's (Malta), 29–30 marca 2017 r.

Wyzwania społeczne w czasach cyfryzacji

Spółczesność przemysłowa powstała zaledwie około 300 lat temu. W Europie nastąpiło wówczas przejście od metod produkcji ręcznej do wykorzystania maszyn. Rewolucja ta w równym stopniu miała charakter społeczno-kulturowy, jak i koncentrowała się wokół technologii pary lub maszyn. Przyczyniła się ona do postępu na niespotykaną dotychczas skalę, prowadząc do całkowicie odmiennego sposobu tworzenia dobrobytu, systemu wartości, a w konsekwencji również formy organizacji społeczeństwa.

W ciągu ostatnich 50 lat, wraz z wprowadzeniem technologii elektronicznych i informacyjnych, w systemach produkcji nastąpił istotny skok jakościowy. Zmiana ta pociągnęła za sobą przejście od pracy fizycznej do umysłowej i sprawiła, że sama wiedza stała się głównym czynnikiem w produkcji.

Połączenie różnych technologii przyczynia się obecnie do zatarcia granic między sferą fizyczną, cyfrową i biologiczną. Przełom technologiczny osiąga niespotykane dotychczas tempo. Przebiega raczej w sposób gwałtowny niż linearny. Prowadzi do diametralnych zmian niemal w każdej branży w każdym kraju. Zmienia sposób, w jaki postrzegamy świat, pracujemy, zachowujemy się i uczymy. Kształtuje również nasze wartości, społeczeństwo, a nawet naszą demokrację. Rewolucja cyfrowa sprawia, że podążamy w kierunku społeczeństwa cyfrowego.

Zmiany technologiczne i społeczne były zawsze ściśle ze sobą powiązane – te pierwsze automatycznie pociągają za sobą te drugie. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku wcześniejszych rewolucji, będziemy świadkami zarówno zmian gospodarczych, jak i społecznych. Dlatego też jesteśmy przekonani, że **przyszły dobrobyt będzie w dużym stopniu uzależniony od tego, jak dobrze społeczeństwa i rządy poradzą sobie z rewolucją cyfrową, przy czym sprawą kluczowej wagi jest tutaj nowoczesne i przyszłościowe kształcenie.**

Różnorodność wyzwań

Europa stoi w obliczu różnorodnych wyzwań: od wysokiego bezrobocia po zmiany demograficzne, niekontrolowaną migrację, zmianę klimatu i skutki globalizacji.

Przyznajemy, że **globalizacja** ma związek zarówno z bezpośrednimi zagrożeniami, jak i z ogromnymi możliwościami dla Europy. Doprowadziła bowiem do powstania milionów miejsc pracy, a jednocześnie była przyczyną dotkliwych strat. W jej wyniku doszło do ograniczenia ubóstwa na świecie, natomiast pogłębiła się nierówność. Wyrażamy jednak głębokie przekonanie, że przepływ kapitału, osób, towarów i usług w naszych otwartych gospodarkach w dużym stopniu przysłużył się dobru publicznemu. **Musimy zapewnić równość szans i sprawiedliwszy podział dóbr; musimy ograniczyć ryzyko wykluczenia** – ryzyko dotyczące najczęściej osób o najmniejszych umiejętnościach i znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji.

Cyfryzacja stanowi wyzwanie dla naszej wydajności, naszego wzrostu i naszej konkurencyjności. **Internet** zmniejszył odległości i sprawił, że można je pokonywać w szybszy i tańszy sposób. Umożliwił on wymianę informacji i świadczenie usług ponad granicami, tym sposobem **dobrobyt coraz bardziej zależy od stopnia łączności fizycznej i cyfrowej z resztą świata.**

Technologie cyfrowe oferują nowe rozwiązania w zakresie wyzwań społecznych, od starzenia się społeczeństw po opiekę zdrowotną, inteligentny transport, bezpieczeństwo, energię i środowisko. Musimy zatem **wspierać oparte na cyfryzacji innowacje społeczne, w miarę jak stosujemy nowe technologie w celu zapewnienia konkretnych korzyści społecznych:** przykładowo w procesie wzmacniania pozycji i stymulowania obywateli jako konsumentów do podejmowania świadomych decyzji lub wspierania zbiorowych, opartych na świadomości ekologicznej zmian zachowania i większego uczestnictwa w demokracji.

W czasach społeczeństwa przemysłowego jednym z najistotniejszych czynników, jeśli chodzi o samostanowienie o sobie, było bezpieczeństwo zatrudnienia. W przeciwieństwie do większości swoich rodziców zarówno milenialsi (pokolenie Y), jak i członkowie pokolenia Z doświadczają nowych warunków, w których bezpieczeństwo zatrudnienia jest reliktem przeszłości. Gospodarka cyfrowa to środowisko wysokiego ryzyka, które jest jednak w stanie zaspokoić potrzebę większej **elastyczności pracy/życia**, a ostatecznie większej indywidualnej kontroli i zadowolenia z pracy. Również i to będzie jednak stanowiło nowe wyzwanie: **W miarę jak pula talentów zyskuje wymiar globalny**, osoby z krajów rozwiniętych będą musiały się coraz szybciej dostosowywać po to, by utrzymać swoją konkurencyjność.

Miejsca pracy, na które istnieje obecnie największy popyt w niektórych branżach i krajach, jeszcze dziesięć, a nawet pięć lat temu w ogóle nie istniały. Nawet 65% dzieci rozpoczynających obecnie naukę w szkole podstawowej będzie najprawdopodobniej pracować na stanowiskach, które obecnie nie istnieją, podczas gdy wiele dzisiejszych stanowisk prawdopodobnie zniknie.

Zmiana technologiczna niekoniecznie doprowadzi do zwiększenia nierówności. Wiele rutynowych, fizycznych i poznawczych zadań będzie jednak podlegać automatyzacji, a pracownicy będą potrzebowali innych umiejętności. **Musimy przygotować nasze struktury społeczne, aby umożliwić masowe przechodzenie osób z jednego zawodu do drugiego.**

W nadchodzących latach kluczowym wyzwaniem będzie **dostosowanie polityki zatrudnienia i polityki społecznej tak, aby lepiej zaspokajały szybko zmieniające się potrzeby rynku pracy, tworzone przez gospodarkę cyfrową.** Działania w tym kierunku obejmują zapewnienie większej autonomii i elastyczności w organizacji pracy, większych możliwości znalezienia równowagi między życiem zawodowym a prywatnym – zwłaszcza w przypadku kobiet, które wciąż mają nieproporcjonalnie większy udział w obowiązkach związanych z opieką nad dzieckiem – a także zapewnienie poprawy w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa oraz większych możliwości uczenia się.

Wyzwania społeczno-kulturowe

Technologie cyfrowe zmieniają nie tylko to, co robimy, ale i to, kim jesteśmy. Będą one miały wpływ na naszą tożsamość i na wszystko, co się z tym wiąże: na nasze postrzeganie prywatności, naszą koncepcję własności, nasze wzorce pracy i wypoczynku oraz strukturę konsumpcji, a także na sposób, w jaki rozwijamy nasze umiejętności, spotykamy się z ludźmi i pielęgnowujemy relacje/związki.

Nasze smartfony lub inne tego rodzaju urządzenia stają się centrum naszych działań – zarówno w sferze prywatnej, jak i zawodowej. Jak podkreślono w sprawozdaniu „Nowa dynamika rodziny w świecie podłączonym do sieci”, 38% osób dorosłych poświęca obecnie tyle samo czasu na przebywanie online, co na bezpośrednie kontakty z innymi. W sprawozdaniu zwraca się również uwagę, że 76% rodziców pozwala swoim dzieciom zabierać podłączone do Internetu urządzenie do łóżka, a jedynie 23% rodziców korzysta z oprogramowania monitorującego zachowanie ich dzieci w sieci – chociaż 80% rodziców jest zaniepokojonych możliwym kontaktem ich dzieci z socjopatą lub cyberprzestępcą.

Zapewnienie nawigacji w tej nowej dynamice jest zatem szczególnie istotne dla małych dzieci, które dorastają w otoczeniu technologii cyfrowych i z nich korzystają oraz dla rodziców, którzy uczą się negocjować użycie tych technologii. Dzieci szybko i łatwo zdobywają podstawowe umiejętności w zakresie obsługi urządzeń i Internetu, lecz mają niewielką świadomość tego, co w rzeczywistości oznacza bycie „online”. Taka sytuacja doprowadziła do zwiększenia się liczby przypadków cybernękania, cyberprzemocy, znęcania się nad dziećmi, cyberstalkingu, sextingu, kradzieży tożsamości, zamieszczania nieodpowiednich treści, uwodzenia dzieci przez Internet, phishingu i wykorzystywania seksualnego – przy czym ofiarami są tutaj głównie kobiety i dzieci. Jak wynika ze sprawozdania EU Kids Online z 2011 r. 6% dzieci (z próby liczącej 25 142 dzieci) w wieku 9–16 lat doświadczyło nękania online w całej Europie, a 3% z nich było sprawcami cybernękania. Od 2010 r. do 2014 r. w grupie dzieci w wieku 11–16 lat odnotowano wzrost przypadków cybernękania z 7% do 12%.

Drogowskazami na szczeblu UE, za którymi EPL zdecydowanie się opowiadała, są: ogólne rozporządzenie o ochronie danych, dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej, dyrektywa w sprawie bezpieczeństwa sieci i informacji, utworzenie Europejskiego Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością (EC3) oraz rzeczywiste i możliwe do wyegzekwowania prawa podstawowe; **w celu przezwyciężenia tych problemów musimy jednak zwiększyć wsparcie dla inicjatyw prowadzonych przez państwa członkowskie.** Działania w tym kierunku powinny **uwzględniać koordynowanie lub uzupełnianie programów mających na celu zwiększenie świadomości i programów edukacyjnych**, zarówno w szkołach, jak i poza nimi, aby zapobiegać cybernękaniu, informować rodziców i dzieci o zagrożeniach związanych z Internetem oraz zachęcać ofiary do zgłaszania przypadków przemocy. Jako społeczeństwo musimy sobie wszyscy zadać zasadnicze pytanie: **jakie wartości chcemy zachować i kultywować na przyszłość**, a jakie zechcą chronić przyszłe pokolenia. Odpowiedź na to pytanie nada kierunek procesowi kształtowania przyszłej polityki i technologii.

Dla EPL przekaz jest jasny: **wartości takie, jak wolność i odpowiedzialność, idą ze sobą w parze**. Każda osoba ma prawo i obowiązek ponosić pełną odpowiedzialność za swoje działania – zarówno w Internecie, i w świecie realnym. Zatem, oprócz obowiązku dochowania należytej staranności, zdolność do podejmowania działań w danym otoczeniu lub kontekście stanowi podstawową wartość, którą należy chronić podczas wypełniania naszego obowiązku zachowania czujności w kontekście szybkiego postępu technologicznego. Przyznajemy, że sama technologia nie jest w stanie rozwiązać ani naprawić problemów społecznych, lecz, z całym szacunkiem dla wartości otwartego Internetu, **wszystkie zainteresowane strony muszą w skrupulatny sposób zajmować się problemami społecznymi powstałymi w wyniku korzystania z technologii cyfrowych**, stojąc jednocześnie na straży naszych podstawowych praw i wartości.

Osiągający coraz większą skalę, „zawsze podłączony” styl życia, w którym *wirtualne* oddziałuje na *realne*, prowadzi do przekształcenia oraz zakwestionowania **struktury rodziny** odpowiadającej naszym tradycyjnym wyobrażeniom. Ma on również wpływ na nasze poczucie czasu, a tym samym na naszą zdolność **krytycznego myślenia** w ocenie informacji zebranych z różnorodnych źródeł, takich jak media społecznościowe. Zjawisko to utrudnia integrację naszych przekonań i działań, ponieważ nie możemy już polegać na wszystkim, co czytamy – przywrócenie odpowiedzialności w **erze post-prawdy** będzie miało kluczowe znaczenie. Dochodzi u nas również do zmiany w samych **standardach wiedzy**: Odeszliśmy od korzystania z zasobów bibliotek na rzecz „googlowania” potrzebnych nam informacji, co zasadniczo zmienia nasze postrzeganie świata.

Działania z myślą o przyszłości

Jesteśmy głęboko przekonani o głównej roli kształcenia i szkolenia jako najpewniejszego sposobu zabezpieczenia naszej przyszłości.

Najpierw musimy jednak na nowo zdefiniować analfabetyzm XXI w. Wraz ze stale rosnącym tempem rozwoju technologii cyfrowych, który prowadzi do zasadniczych zmian w funkcjach i oczekiwaniach zawodowych, bardziej niż kiedykolwiek, potrzebujemy wczesnych systemów kształcenia i szkolenia umożliwiających nauczanie jednego istotnego elementu: **sprawności uczenia się (ang. learning agility)**. Sprawność ta obejmuje *zdolność* do **uczenia, oduczenia i uczenia się na nowo**; oznacza to otwartość na nowe perspektywy oraz możliwość przyswajania nowej wiedzy, jaką oferuje szersza perspektywa. Powinniśmy się skoncentrować na tworzeniu systemów kształcenia i szkolenia, w których zdolność do szybkiego i łatwego zdobywania nowych umiejętności i wiedzy staje się kluczem do uwolnienia tzw. „biegłości w zmianach” (w ich tworzeniu i reagowaniu na nie), co pozwoli na odniesienie sukcesu w niepewnym, nieprzewidywalnym i stale zmieniającym się otoczeniu.

Jednocześnie, zarówno na rządach, jak i na przemyśle powinna spoczywać odpowiedzialność za rozwój nowych programów i szkoleń w zakresie umiejętności na potrzeby **uczenia się przez całe życie, uczenia się dorosłych i ustawicznego dostosowywania umiejętności**, które mają kluczowe znaczenie w odpowiednim przygotowaniu przyszłej siły roboczej.

Europejska Partia Ludowa ponownie zobowiązuje się do aktywnego wspierania zarówno wysokiej jakości kształcenia i szkolenia, jak i ustawicznego rozwoju umiejętności, które to elementy stanowią najlepsze zabezpieczenie przed niepewną przyszłością. EPL wzywa zatem europejskie instytucje do wspierania państw członkowskich w miarę jak rozważają one następujące działania:

- opracowanie programów nauczania z myślą o przyszłych wyzwaniach, przy zaangażowaniu wszystkich podmiotów działających w dziedzinie kształcenia (w tym nauczycieli i uczniów), a także administracji publicznej i przemysłu, które to programy rozwijałyby umiejętności krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów, kreatywność, przedsiębiorczość oraz umiejętności komunikacji i współpracy;
- podejmowanie prób szerzej zakrojonych eksperymentów z nowymi modelami – przykładowo przeprowadzana w Finlandii reforma zastępująca tradycyjne „nauczanie przedmiotowe” „nauczaniem według tematu” – w tym wczesnego wprowadzania do środowiska pracy, ze szczególnym naciskiem na biegłość cyfrową, solidne i cieszące się poważaniem kształcenie techniczne i zawodowe oraz otwartość na innowację;
- formułowanie odpowiednio zdefiniowanych planów mających na celu aktualizację zarówno wiedzy, jak i umiejętności nauczycieli;
- uznawanie wspierania talentów za element „nieformalnego uczenia się” oraz promowanie ogólnounijnego działania na rzecz odkrywania i wspierania utalentowanych osób w Europie, ponieważ talent i kreatywność stanowią podstawę innowacji i konkurencyjności, a wspieranie talentów prowadzi do poprawy w zakresie samooceny, zdolności do zatrudnienia oraz mobilności i spójności społecznej;
- priorytetowe traktowanie różnorodności i włączenia w dziedzinach nauk ścisłych, technologii, inżynierii i matematyki;
- wspieranie wymiany danych i koordynacji z sektorem prywatnym w celu lepszej oceny tego, co powinno być nauczane;
- przygotowanie wyzwania dla wszystkich europejskich szkół – „Nagrody dla szkoły w UE gotowej na przyszłe wyzwania” (ang. The EU Future-Ready School Award) – które będzie wymagało od szkół przedstawienia podjętych lub planowanych reform mających na celu poprawę ich zdolności do przygotowania uczniów na cyfrową przyszłość; wyzwanie to będzie uwzględniało nagrodę finansową przyznawaną na wszystkich szczeblach szkolnictwa: od szkół podstawowych po uczelnie wyższe;
- opracowanie wspólnej definicji cybernękania w celu stworzenia planu działania na rzecz zwalczania tego zjawiska w szkołach; ta szerzej zakrojona inicjatywa powinna uwzględniać program na rzecz zwiększania świadomości, w ramach którego prezentowano by zagrożenia związane z Internetem; powinna ona również ułatwiać wymianę najlepszych praktyk oraz gromadzenie danych w celu zapewnienia skuteczniejszych działań; powinna ona wspierać współpracę z sektorem prywatnym, a także uwzględniać ustanowienie w każdej szkole doradcy, którego zadaniem byłoby zwiększanie świadomości tego zagadnienia i pełnienie roli aktywnego słuchacza, któremu dzieci mogą zgłaszać problemy wynikające z cybernękania;
- wspieranie i umacnianie pozycji bibliotek publicznych w oferowaniu edukacji cyfrowej poprzez skoncentrowanie się na rozwoju zdolności w zakresie budowania wiedzy i

krytycznego myślenia, takich jak zdolność do analizy tekstów poprzez dalsze ich badanie w przeciwieństwie do przyjmowania ich jedynie w sposób dosłowny;

- ustanowienie specjalnego programu, takiego jak telefoniczna linia pomocy, w celu zapewnienia rodzicom pomocy w zrozumieniu zagrożeń związanych ze światem online oraz w sposobie identyfikacji – na możliwie najwcześniejszym etapie – uzależnień lub problemów wynikających z korzystania z nowych technologii i mediów; dotyczyłoby to m.in. gier online, mediów społecznościowych lub platform dyskusyjnych (czatów);
- zwrócenie szczególnej uwagi na włączenie cyfrowe poprzez zapewnienie zachęt dla przemysłu, które wspierają przykładowo dotacje dla pracowników dające możliwości uczenia się przez całe życie, uczenia się dorosłych oraz ustawicznego dostosowywania umiejętności i przekwalifikowywania się.

Stojąc w obliczu niepokoju związanych z nieprzewidywalnym światem, liderzy muszą nie tylko nauczyć się nowych sposobów i metod działania: muszą również być gotowi na eksperymenty. Zmiany, do jakich prowadzi era cyfrowa, bez wątpienia budzą obawy; istnieją jednak również rozliczne możliwości. Musimy być otwarci na zmiany, aby utrzymać konkurencyjność i styl życia Europy, wskazując jej drogę w kierunku przyszłości, która służy nam wszystkim, a także przyszłości, która odzwierciedla nasze wspólne cele i wartości – stawianie ludzi na pierwszym miejscu i wzmacnianie ich pozycji.

Przyszłość ta czeka każdy naród, bez wyjątku. Do nas wszystkich będzie należało podjęcie wspólnych działań.

„Gatunkiem, który przetrwa, nie jest ani ten najsilniejszy, ani najinteligentniejszy. Przetruwa ten, który najlepiej potrafi dostosować się do zmian”. — Charles Darwin